

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 6, No. 1, 2017

DULEBA, A. – DUDINSKÝ, V.: Introductory word. Annales Scientia Politica, Vol. 6, No. 1 (2017), p. 5.

ALEXANDER DULEBA – VLADISLAV DUDINSKÝ

Institute of Political Sciences
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
Email: alexander.duleba@unipo.sk
vladislav.dudinsky@unipo.sk

SLOVO NA ÚVOD

Výskum hraníc a cezhraničnej spolupráce sa sformoval v severnej Amerike a Európe na konci 80. rokov 20. storočia a v súčasnosti už predstavuje osobitný smer výskumu v politických vedách a príbuzných vedných odboroch. V odbornej verejnosti sa na označenie tejto výskumnej oblasti zaužíval spoločný názov „border studies“, resp. výskum hraníc. Zatiaľ čo pri tradičnom výskume hraníc bola v politických vedách, predovšetkým v rámci teórií medzinárodných vzťahov, venovaná hlavná pozornosť faktorom ovplyvňujúcim správanie a prijímanie rozhodnutí zo strany aktérov na národnej úrovni (vládami štátov zdieľajúcich spoločnú hranicu), hlavná pozornosť v rámci „border studies“ sa sústreďuje na výskumu faktorov ovplyvňujúcich správanie a prijímanie rozhodnutí zo strany regionálnych a lokálnych aktérov reprezentujúcich komunity na obidvoch stranách hranice. V rámci tohto záberu zachytáva a analyzuje faktory, ktoré vysvetľujú motivácie aktérov pre rozvoj cezhraničnej spolupráce, ale aj naopak - motivácie pre konfliktné správanie a následne i konfliktné cezhraničné vzťahy, ktoré môžu vznikať nielen v dôsledku prijímaných politických rozhodnutí, ale aj neprimeraným zvýrazňovaním a bazírovaním na prvkoch kultúrnej identity nachádzajúcich neraz oporu v udalostiach dávnej či nedávnej minulosti. Výskum hraníc zároveň ponúka i vysvetlenie zákonitostí vnútornej politiky, a predovšetkým, vzťahu medzi regionálnymi a lokálnymi aktérmi zapojenými do cezhraničných vzťahov s vládou ich vlastného štátu, resp. vzťahu medzi centrálnou mocou štátu a jeho perifériami. Inými slovami, výskum hraníc ponúka aj konceptualizácie fungovania „vnútorných politických hraníc“ v rámci štátov v zmysle hraníc medzi kompetenciami národných, regionálnych a lokálnych aktérov politického procesu a vzťahov medzi nimi, ktoré sú dôležité pre pochopenie fungovania politických systémov jednotlivých štátov ako takých. V každom prípade, metodológia výskumu vypracovaná v rámci „border studies“ za posledných viac než 30 rokov, rovnako ako i získané vedecké poznatky, majú obrovský význam pre poznanie a praktický rozvoj cezhraničnej spolupráce. Preto neprekvapuje, že táto oblasť výskumu je rozvíjaná aj s podporou rámcových programov pre vedu a výskum Európskej únie.

Dnes výskum hraníc predstavuje široký interdisciplinárny smer výskumu, hranica a jej funkcie sú, okrem politológie, predmetom záujmu mnohých spoločenskovedných disciplín, vrátane politickej geografie, ekonómie, kultúrnej antropológie, sociológie, histórie a pod. Výsledkom tejto multidisciplinárnej optiky sú rôzne teoretické konceptualizácie hraníc a ich funkcií, vrátane konceptualizácie politických procesov, ktoré sú vyvolané alebo ovplyvnené funkciami a charakterom hraníc (tzv. procesy „hraničenia“, resp. „bordering processes“). Pre nás sú osobitne významné konceptualizácie cezhraničnej spolupráce, ktoré sa zameriavajú na vnútorné a vonkajšie hranice Európskej únie. Uvedená oblasť výskumu bola tvorivými pracovníkmi Inštitútu politológie Prešovskej univerzity v Prešove vyhodnotená ako obzvlášť aktuálna a perspektívna a toto poznanie ovplyvnilo rozhodnutie profilovať pracovisko na výskum politických procesov súvisiacich s funkciami hraníc a cezhraničnej spolupráce. Uvedené rozhodnutie bolo ovplyvnené aj zistením, že slovenská politická veda v nedostatočnej miere reflektuje prebiehajúci medzinárodný výskum v rámci „border studies“. Z tohto dôvodu sa členovia Inštitútu politológie rozhodli zverejniť v aktuálnom čísle Annales Scientia Politica čiastkové výstupy projektov, ktoré sú riešene na pracovisku a sú zamerané na problematiku „border studies“.

Autori príspevkov a Redakčná rada časopisu očakáva od odbornej, ale aj laickej verejnosti nielen kritické poznámky k zverejneným výsledkom výskumu členov inštitútu, ale aj podnety, odporúčania a námety na jeho ďalšie smerovanie, prípadne aj ponuky na spoluprácu vo výskume „border studies“.

ALEXANDER DULEBA, VLADISLAV DUDINSKÝ